

Excerto de Diálogos à Margem do Tejo de Francisco José Magalhães

Professor e Investigador na ULHT

Tradução para búlgaro de Zlatka Timenova
Professora e Investigadora na ULHT

Francisco Magalhães é escritor e tradutor há mais de 40 anos. Residiu em Paris durante uma década, onde obteve uma Licenciatura em História/Sociologia na École Pratique des Hautes Études, Sorbona VI. Na Universidade de Caen, França, obteve o Mestrado e o Doutoramento em Ciências da Educação. Residiu em Londres década e meia, onde publicou textos de carácter histórico e sociológico sobre cinema e sobre sociedade inglesa. Desde que regressou a Portugal que se dedica ao estudo da história urbana, à Tradutologia e à escrita (ensaio, ficção, poesia e drama).

O excerto que aqui se apresenta é retirado da sua obra Diálogos à Margem do Tejo, que já se encontra traduzida para castelhano e búlgaro.

Diálogos à Margem do Tejo

Roma Editora, Lisboa, 2005.

pp.16-18

Francisco José Magalhães

— “O que há em mim de feminino pertence-te”.

Senti estar a um passo do abismo. Interpretando o meu silêncio como um favor, caiu-me nos braços. Parecia justificar a imoralidade de um casamento falhado. Por deferência, redobrei o meu amor por ela. Confiando na intimidade que há horas nos ligava, não fiz nenhuma declaração lúdica. As minhas mãos deixaram de meditar. Precisos, os meus dedos desabotoaram o vestido. Ao ritmo das pulsações crescentes, comecei a despi-la, a visionar desejos recônditos, os quais, por certo, o marido era incapaz de satisfazer. Seguiram-se carícias desordenadas, quase ruidosas. Perdi a confiança em mim próprio. Deixei de saber o que fazia. Sem rota prévia, embarcava para a aventura. Já não importava por onde navegava. Despi-a. O seu corpo fez desabar o cenário, no qual os seus seios ganharam em insinuação. Fiquei mudo de admiração. Contemplei-os. Beije-os. E com estas mãos subornadas por uma longa espera, os meus dedos vagabundos evocaram propósitos irrevogáveis e, se ainda existissem, superaram as últimas ansiedades. Por essa altura, os seus desígnios atingiam a dimensão do sonho e da paixão premeditada, seguiam uma direcção a que não podia desobedecer. O que lhe importava, diria, era a amizade que em vez de acalmar desesperava.

A Susana emergiu à tona da volúpia e, como Afrodite num mar Egeu imaginado, banhou-se nas eternas emanações. Depois mudou de maré, de corrente, de baixio, até encontrar outro deleite a desprender-lhe os movimentos. Deixou-se emigrar do mundo à procura de uma promessa, de uma incerteza, de uma libertação dos seus intuitos, de um encontro com a livre vocação dos meus. Por fim, de mútuo acordo, concedemos um feriado à intranquilidade dos corpos.

0.

Франсишку Жузе Магальяйнш*Диалози отвъд брега на Тежу*

Издат. „Кралица Маб”, 2008

Стр.13-16

– Всичко женско у мен ти принадлежи.

Усетих, че се намирам на една крачка от пропастта. Взе моето мълчание за съгласие и се хвърли в обятията ми. Изглежда така искаше да намери оправдание за непочтеността на един неравен брак. Това предизвика у мен симпатия и моето влечение към нея се удвои. Доверих се на интимността, която ни свързваше от няколко часа, и не прибягнах до никаква игра. Ръцете ми престанаха да стоят неподвижно. Пръстите ми разкопчаха роклята и с точни движения. В пулсиращия ритъм на нарастващата страст, започнах да я събличам и да откривам тайните ѝ желания, които, без съмнение, съпругът ѝ не беше способен да задоволи. Последваха безразборни, почти шумни ласки. Загубих увереността си. Вече не знаех какво правя. Отдадох се приключението без предварителна посока. Вече нямаше значение накъде плавам. Разсъблякох я. Тялото ѝ срина декора, сред който гърдите ѝ изпъкнаха внушително. Занемях от възхищение. Съзерцавах ги. Целувах ги. Блуждаещите пръсти на ръцете ми, съблазнени от дългото очакване, припомнях неотменни намерения и превъзможваха последните притеснения, ако все още съществуваха. В този момент нейните помисли се превръщаха в копнеж, в притаена страст, и поемаха посока, която не можех да не следвам послушно. Изглежда, за нея беше важна близостта, която вместо да успокоява, вълнува.

Сузана стигна върха на сладострастието, и, като Афродита сред едно въображаемо Егейско море, се потопи в неговите вечни излъчвания. След това смени прилива и отлива, посоката на течението, плитчината, докато намери друга точка на наслаждение, която да отключи движенията ѝ. Позволи си да се отдалечи от реалността и да потърси едно обещание, едно съмнение, едно освобождаване от собствените си намерения и една среща със склонността към

Ao apertar nos meus braços o seu corpo nu, senti a intimidade da adolescência. Só que, agora, tinha a consciência esclarecida. Ao reencontrar a frescura da sua pele, valorizei a memória do meu passado mais recente, dedicando-lhe o que havia de autêntico nesse instante. Mesmo se devaneasse um pouco, não havia nada de frívolo nos meus sentimentos. Ofereci-lhe o que o prazer reunia de mais privado. Naquele quarto amasial, purificámos o amor, mesmo se vivido ao acaso. Compreendi que o diálogo entre dois corpos nus não é para cépticos, sincroniza o entendimento em ondas afrodisiacas. Por esse motivo, no momento de elevação, a razão da cerimónia, sacrifiquei-lhe o corpo em espírito, o que preservou a minha alma.

Enquanto a tarde amadurecia, íamos extravasando a nossa fantasia. Segundo as suas palavras, eu transtornara-lhe a cabeça e apaixonara-se loucamente. Não por mim, decerto, mas por alguém que ela imaginara na adolescência, uma espécie de príncipe encantado de olhos azuis, loiro e lindo como as gravuras antigas. As suas palavras tinham a musicalidade do elogio.

Cansados de uma luta entre iguais, deixámo-nos adormecer. Não sei quanto tempo depois, a Susana despertou-me da profunda sonolência. Estava preocupada com um estrondo no andar de cima: temia que fosse uma desavença conjugal. Ouvindo melhor, o barulho continuava numa mistura de gritos e de objectos caídos.

Começava a ser tarde. Vestimo-nos, fizemos a cama e descemos as escadas. Na recepção, o porteiro disse-me que era preciso registar a menina na ficha da polícia. Pedia desculpa, mas os bufos da António Maria Cardoso acabavam de levar um hóspede para interrogações e ele não queria histórias com esses gajos. Esperava que o compreendêssemos. Ultimamente esses tipos viam terroristas por toda a parte, sobretudo os pretos. Quanto a ele, a menina podia ficar descansada, não havia problemas. Até poderia passar as noites no meu quarto. Olhando-me com um ar cúmplice, acrescentou que, de resto, eu sabia como era a patroa. No que lhe dizia respeito, sempre que podia, fazia vista grossa. E caso a menina voltasse à pensão, ficava registada uma vez por todas. Lembrei ao homem que os porteiros de outras pensões compravam a polícia

освободеност на моите желания. Накрая, по взаимно съгласие, разрешихме почивка на неспокойните тела.

Притисках я гола в обятията си и усещах интимната близост на юношеството. Само че сега в съзнанието ми властваше просветление. Откривайки отново свежестта на нейната кожа, оцених спомена от моето най-близко минало и му посветих истинската сила на момента. Дори и да се заблуждавах донякъде, нямаше нищо лекомислено в моите чувства. Подарих ѝ това, което най-интимното удоволствие притежава. В онази стая на любовта пречистихме любовта, дори и преживяна случайно. Разбрах, че диалогът между две голи тела не е за скептиците, поставя мисленето в синхрон с вълните на любовната възбуда. Поради това, в момента на възнасянето, пожертвах бездушния разум в името на въодушевеното тяло и така спасих душата си.

Нашата фантазия обедняваше с напредването на вечерта. По думите ѝ, бях завъртял главата ѝ и тя се беше влюбила лудо. Не в мен, разбира се, а в някого, когото си беше представляла през моминските години, нещо като чаровен принц със сини очи, рус и красив като от антична гравюра. Думите ѝ звучаха като възхвала.

Предадохме се на съня, уморени след една равностойна борба. Не знам колко време беше минало, когато Сузана ме събуди от дълбок сън. Някакъв трясък от горния етаж я беше уплашил, страхуваше се, че може да е семейна кавга. Ако човек се вслушаше по-добре, ставаше ясно, че караницата продължава като смесица от викове и шум от паднали предмети.

Започна да става късно. Облякохме се, оправихме леглото и слязохме по стъпалата. На рецепцията портиерът ми каза, че госпожицата трябва да попълни формуляр за полицията. Извини се, като обясни, че доносниците от улица „Атониу Мариа Кардозу“ току-що отвели един клиент за разпит, и не иска да си има разправии с тези типове. Надявал се да го разберем. В последно време тези нахалници виждали терористи навсякъде, най-вече сред черните. Ако зависело от него, госпожицата можело да е спокойна, нямало да има проблеми. Дори можела да остава и нощем в стаята ми. Погледна ме със съучастнически вид и добави, че, освен това, аз би трябвало да знам какво представлява собственичката. Колкото до него, винаги когато можел, се правел, че не забелязва. А така госпожицата щяла да бъде

por pouco dinheiro. A Susana pôs os óculos de sol e disse que queria apanhar um táxi.

Saímos calados. Os passeios estavam ocupados com cestos de palha a transbordar de mercadoria. Uma vendedora de roupa, cuja qualidade igualava a proveniência duvidosa, apregooou com uma voz nasalada:

— “Olha a bela camisola...!”

A que outra, de pé, na beira do passeio, acrescentou:

— “P’r’agasalhar a passarola...!”

A Susana perguntou se a piada da barganheira tinha um segundo sentido. Sorri. Aquela ligeireza de espírito lembrou-me os passeios exóticos com Camila pelos mercados ribeirinhos.

Nessa época, as hortaliças, rosadas, de braços roliços a sair das mangas arregaçadas, gritavam brejeiras como se vendessem boa disposição:

— “Atenção aos namorados...!” — e afastavam-nos abrindo caminho com a canastra. Mal elas passavam, voltávamos a dar as mãos.

Mais adiante, já na Praça da Figueira, deitado num umbral de porta, um estropiado dormia mergulhado numa poça de vinho e vômito. A Susana, olhando de relance, ajustou os óculos, desviou o olhar e, entre escandalizada e impressionada, perguntou como era possível viver assim. Respondi-lhe que quem está cansado tem sempre sono. Segundo ela, tudo era uma questão de hábito. Talvez não fosse verdade, mas isso era outra conversa.

pp. 104 – 107.

— Lisboa é um espaço onde o vento, sem convicção, varre as folhas pelo Outono ribeirinho — disse o Virgílio. — Uma chuva miúda cai e brinca ao jogo do claro-escuro com o brilho da calçada. As copas das árvores, iluminadas a contraluz pelos candeeiros, abrem-se radiosas, como teias de aranha de pernas para o ar e, como caudas de pavões, a sua ramagem murmura surdas experiências.

регистрирана, ако отново дойде в пансиона. Напомних на човека, че портиерите от другите пансиони, уреждат работата с полиция за някоя и друга банкнота. Сузана си сложи слънчевите очила и каза, че иска да вземе такси.

Излязохме мълчаливо. Тротоарите бяха заети от кошници, преливащи от стока. Една търговка на дрехи със съмнителен произход, обяви с носов глас:

– Виж к’ва хубава поличка...!

Друга, изправена на ръба на тротоара, добави моментално:

– Да стопли една катеричка...!

Сузана попита дали шегата на циганката има заден смисъл. Усмихнах се. Тази лекота на духа ми напомни за екзотичните разходки с Камила из крайбрежните пазари.

В ония времена търговките на зеленчуци, с порозовели лица и ръце, преливащи извън запретнатите ръкави, подвикваха хлапашки, сякаш продаваха добро настроение.

– Внимавайте с влюбените...! – и ни разделяха, проправяйки си път с панера, закрепен на главата. Едва отминали, отново се хващаме за ръце.

Малко по-нататък, на площад „Фигейра”, легнал на прага пред една врата, един сакат нещастник спеше в локва от вино и повръщано. Сузана го погледна за миг, оправи очила, отмести поглед, и, наполовина скандализирана, наполовина впечатлена, попита как е възможно да се живее така. Отговорих ѝ, че който е уморен, спи навсякъде. Според нея всичко било въпрос на навик. Не беше истина може би, но това предполагаше друг разговор.

Стр.119-122

– Лисабон е едно пространство, където крайбрежният вятър неувверено мете есенните листа – каза Вергилий. – Вали ситен дъжд и си играе на „светло и тъмно” с излъсканите павета. Короните на дърветата, осветени в контражур от уличните фенери, се разтварят, сякаш искрящи паяжини, обърнати към небето, а клоните им, разперени като опашка на паун, нашепват тайни приключения.

— A partir de agora, a hora é o tema da alucinação — disse o Fernando. — Chegou o momento de interpretar o que o dia não nos permitiu compreender.

Ao fim da tarde, no caminho de regresso a casa, como se fosse um marinheiro no porto desconhecido, o Lisboa corre apressado, hesita onde põe o pé — nesta ou naquela poça de água? — e chega a casa, apático e vencido, como se a vida o condenasse ao cansaço. E uma vez em casa, debruça-se na janela do tédio e cruza os braços num ritual secular. E durante horas, fica a velar o dia que morre. De cabeça suspensa sobre a eternidade da rua, zela para que a sombra não se desprenda do passante que passa e fica como tudo que é transitório. Depois, alheio, acende o olhar da noite e, na esperança de reconhecer um ou outro retardatário, percorre a sua imortalidade com especulações. Se alguém desconhecido, alguém que habitualmente não passa, mas passa, então, sente-se recompensado pelas longas horas que passou a vigiar a rua.

O Lisboa conhece os hábitos da sua rua como o sótão de casa da infância que não teve. Quando se debruça à janela, fá-lo por um acto metafísico, como se perguntasse se o transeunte, a sombra do transeunte e a rua onde transita a sombra do transeunte existem verdadeiramente? Por isso, não se cansa de tanto fim de tarde, de tanta Primavera, de tanto Verão, de tanto calendário, de tanto metro-hora a contemplar o vazio. Quando a brisa de Inverno sopra como se fizesse frio na imaginação, o Lisboa fecha a janela, mete-se para dentro, permanece de pé encostado à vidraça e olha, enfadado, mas com saudade do tédio, a sombra do transeunte que passou. Com tempo nas mãos, segura as horas como se fossem lanternas. E com o punho no ar e o cabelo ao vento, bate a todas as portas da humanidade perdida na tempestade.

— A partir de agora — disse o Virgílio — cada momento será um deserto onde medra o consentimento à vida. Deixemos a cidade aos velhos que não chegaram à maioridade.

— Ainda há um fundo na garrafa? — perguntou Virgílio.

— Já alguma vez se embebedou? — respondeu o Fernando com uma pergunta. — Quanto a mim, embebedei-me para esquecer uma mulher que

– Настъпва часът на привиденията – каза Фернанду. – Идва моментът на изтълкуваме това, което денят не ни позволява да разберем.

В края на следобед, по пътя за вкъщи, като моряк в непознато пристанище, лисабонецът върви забързан, чуди се къде да стъпи, в тази или в онази локва, пристига вкъщи, безразличен и победен, сякаш животът го е осъдил да бъде винаги уморен. Прибрал се у дома, той застава на прозореца на суката и скръства ръце на гърдите, сякаш изпълнява вековен ритуал. Часове наред наблюдава умирация ден. С глава, надвесена над вечността на улицата, внимава сянката да не се отдели от минавача, който преминава и остава като всичко, което е преходно. След това втренчва отсъстващ поглед в нощта и с надежда да разпознае някой друг закъснял пешеходец, обхожда мислено своето безсмъртие. Ако някой непознат, някой, който обикновено минава от другаде, премине под прозореца, тогава нашият човек се чувства възнаграден за дългите часове, прекарани в наблюдение на улицата.

Лисабонецът познава навиците на своята улица като тавана на къщата от детството, което никога не е имал. Когато се надвесва през прозореца, той го прави като метафизичен акт, сякаш пита дали пешеходецът, сянката на пешеходеца и улицата, където преминава сянката на пешеходеца, наистина съществуват. И затова не се уморява от толкова много вечери, пролети, лета, години, от толкова метри-часове, в които съзерцава празното. Когато духне зимният вятър и въображението сякаш замръзва от студ, лисабонецът затваря прозореца, застава прав, облеган на стъклата отвътре и, отегчено, но с носталгия по суката, гледа сянката на пешеходеца, която преминава. Спечелил време, той бди над часовете, сякаш са фенери. С юмрук във въздуха и с коси, развети от вятъра, чука по всички врати на човечеството, изгубено сред бурята.

– Отсега – каза Вергилий – всеки момент ще бъде една пустиня, където ще процъфтява съгласието за живот. Да оставим града на възрастните, които още не са станали пълнолетни.

– Има ли още малко на дъното на бутилката? – попита Вергилий.

– Някога напивали ли сте се? – отговори Фернанду на въпроса с въпрос. – Колкото до мен, аз се напих, за да забравя една жена, която

passava as noites nos degraus da Estação do Cais do Sodré. Ao ver esse quadro de miséria, sem família, abrigada da chuva por uma varanda que servia de céu à pobreza, perguntei-lhe um dia se nunca dormia. Velha como o tempo, respondeu-me numa voz neutra:

— “Há muitos anos que vivo aqui” — explicou ela. — “Todas as noites me sento neste recanto. Ninguém fala comigo. Noutros tempos, fazia pequenos recados na vizinhança. Os tempos são diferentes e as pessoas também não são as mesmas. Com a revolução, já ninguém precisa de mim. A democracia matou-os a todos. Estão todos mortos. Mortas as pessoas de bem, mortos os sentimentos das pessoas de bem, mortos os remorsos das pessoas de bem”.

Começara novamente a chover — acrescentou o Fernando. — Sentira que me intrometia com o seu desespero. Segundo as suas palavras, vivera bem e fora feliz. O seu egoísmo manifestara-se na legitimidade de fingir que tudo ia pelo melhor. Um dia pediu o divórcio, porque o homem a atraíçara. Anos mais tarde lamentara o direito de julgar a lealdade daquele que amara. Ingénua, quisera fazer dos sentimentos alheios uma propriedade privada. Todavia, não percebera que só quando deixasse de se importar com o homem que amara, o aceitaria como ele era. O mal, é que ela não soubera aceitar a diferença. — “Nenhum ideal do mundo, particular ou colectivo, vale o desprezo por alguém” — disse-me ela. — Nem mesmo a indiferença às lágrimas de uma mulher, pensei eu.

A pobre mulher não procurava ser feliz, mas sim compreender as suas lágrimas. Já velha, aceitou que a ida pela vida deve ter o ritmo dos desejos, a aventura da verdade ou, pelo menos, o saber existir como ela nunca vivera. Se o prazer fora a finalidade da sua vida, por que dissecara os desejos do marido? Que humanismo imbecil poderia tirá-la da miséria? — perguntei-me. — No fundo, nem ela sabia se queria perdoar-se a si própria. O humanismo, de qualquer modo, é uma blasfémia no caso daquela mulher pobre. O que importa é viver os dias que passam. Não somos senão a existência das nossas sensações. Temos de estar na mesma onda dos outros para comunicar o nosso altruísmo, mesquinhez e necessidades. Implorar é irritante — disse o Fernando.

прекарваше нощите си на стъпалата на гарата „Кайш де Содре”. Пред тази картина на мизерията, без семейство, скрита от дъжда под една веранда, която служи за небе над бедността, един ден я попитах дали някога спи. Стара колкото времето, тя ми отговори с безразличен глас: – От много години живея тук. Всяка нощ сядам в този тъгъл. Никой не говори с мен. Някога правех дребни услуги на съседите. Но сега времената са различни и хората не са същите. След революцията никой няма нужда от мен. Демокрацията уби всички. Всички са мъртви. Мъртви са хората на доброто, мъртви са чувствата на хората на доброто, мъртви - са угризенията на хората на доброто.

Отново бе започнало да вали – продължи Фернанду. – Усетих, че ме въвлече в своето отчаяние. Според думите ѝ, живяла добре и била щастлива. Егоизмът ѝ се проявявал чрез правото ѝ да се преструва, че всичко върви към по-добро. Един ден поискала развод, защото мъжът ѝ изневерил. Години по-късно съжалила за правото да съди верността на този, когото обичала. Изпълнена с наивност, искала да си присвои чувствата му. При все това не разбрала, че само когато престанеш да се интересуваш от човека, когото обичаш, би могъл да го приемеш такъв, какъвто е. Лошото било, че тя не можела да приеме разликата. „Никакъв идеал на света, личен или колективен, не заслужава пренебрежение към някого” – ми каза тя. Нито дори безразличието към сълзите на една жена, помислих си аз.

Бедната жена не търсеше щастие, а искаше да разбере сълзите си. Вече на възраст, беше приела, че преминаването през живота трябва да следва ритъма на желанията, търсенето на истината или поне умението да се възползваш от съществуването, така както тя никога не беше успяла. Ако удоволствието е било целта на живота ѝ, защо беше разчоплила чувствата на мъжа си? Какъв глупав хуманизъм би могъл да я измъкне от мизерията? – се питах. – Всъщност и тя не знаеше дали иска да прости на себе си. Във всеки случай хуманизмът е оскърбление по отношение на тази бедна жена. Важното беше да се живеят дните, които преминават. Не сме нищо друго, освен съществуването на нашите усещания. Трябва да сме на една и съща вълна с другите, за да предадем нашия алтруизъм, нашата дребнавост и нашите нужди. Да молиш, дразни – каза Фернанду.

Как беше възможно тази старица, облечена в черно, с вид на

Como era possível que aquela velha, vestida de negro, com aspecto de coveiro sentado à espera da morte, tenha sido ciumenta um dia? Como podia confessar que arrastava o resto da vida a ideia de que o ex-marido amasse uma outra? Quem diria que tivera passado, emoções, uma vida de sensações, que se vira obrigada a gritar-lhe palavras confusas, imprecisas? Como perdera o domínio da razão? Como era possível não ter nascido armada do nobre sentimento de indiferença, em vez da sua capacidade de amar e odiar?

Fora exactamente a procura da felicidade que a tornou infeliz. O seu comportamento de fidelidade era o melhor testemunho de quanto o amara? No entanto, foram as suas carícias de mulher apaixonada que fizeram dele um amante ideal. Eis o maior dilema do humanismo: fazer tudo pelo outro e, ao mesmo tempo, evitar influenciá-lo. — “Para manter a harmonia e o sucesso amasial, teria sido preferível” — dissera-lhe a velha num tom de voz amargo — “equilibrar o silêncio com o gesto de ternura, com a carícia exacta no momento preciso. Qual era o amante que já esteve atento a isso?” — perguntara-se a si própria.

A sua cólera espontânea tivera o valor da bondade? Mas por quê justamente a cólera? Os gestos exteriores, as carícias, causam sempre dano. É humano errar. Como um erro contra outro erro se neutraliza mutuamente, a luta entre duas razões acaba em tragédia.

Perguntei-lhe se não gozava melhor o espectáculo do amor, agora que estava separada do amante? — continuou o Fernando. — Respondera-me que não tinha a certeza. Contudo, concordou comigo que para compreender é preciso ser indiferente. Dir-se-ia nas suas palavras que somente os amantes sensíveis tinham mãos para sentir o afago sensual do corpo.

Quando me afastei, perguntei-me se a velha teria amado no marido o princípio da relatividade, se teria procurado nele qualquer lei universal? Não. Deixara-o, simplesmente, porque ele a atraíra. Não haveria mais nada importante na sua vida?

гробар, седнал в очакване на смъртта, някога да е била ревнива? Как можеше да признае, че през остатъка от живота си влачи мисълта за бившия си съпруг, който обичал друга. Кой би казал, че тя е имала минало, емоции, усещания, че, объркана, се е видяла принудена да му изкрещи неясни думи? Как ли е загубила разума си? Как е било възможно да не се роди въоръжена с благородно безразличие, вместо със способност да обича и да мрази?

Точно търсенето на щастие я беше направило нещастна. Нейното поведение на вярна жена било най-доброто свидетелство за това, че го е обичала. Но именно нейните ласки на влюбена жена направили от него идеалния любовник. Ето най-голямата дилема на хуманизма: да се прави всичко за другия и в същото време да не му се влияе. „За да се поддържа хармония и любов, за предпочитане е да се уравнирява мълчанието с нежен жест, с подходяща ласка в даден момент. Кой любовник обръща внимание на това?” – питаше се старата жена с горчивина в гласа.

Дали нейният спонтанен гняв беше равностоеен на добродушието? Но защо точно гняв? Външните жестове, ласките винаги причиняват загуби. Човешко е да се греши. Тъй както две грешки, едната в отговор на другата, се неутрализират, така и борбата между две причини завършва с трагедия.

Попитах я дали спектакълът на любовта не я забавлява повече сега, когато е далеч от любимия – продължи Фернанду. – Отговори ми, че не е сигурна. Но се съгласи с мен, че за да разбираш е необходимо да бъдеш безразличен. Според нейните думи, само чувствителните любовници имат ръце, които усещат чувствената нежност на тялото.

Когато се отдалечих се запитах дали старицата беше обичала у мъжа си някаква възможност, дали беше търсила у него някакъв универсален закон. Не. Беше го оставила просто защото той ѝ беше изневерил. Би ли могло да има още нещо важно в живота ѝ?

Превод: Златка Тименова-Вълчева